

**УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ**

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра менеджменту, публічного управління та HR-технологій

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до лабораторних робіт, контрольної та самостійної роботи
з дисципліни**

«ЕЛЕКТРОННЕ УРЯДУВАННЯ»

Харків – 2023

Методичні вказівки розглянуто і рекомендовано до друку на засіданні кафедри менеджменту, публічного управління та HR-технологій 27 лютого 2023 р., протокол № 6.

Методичні вказівки рекомендовано для здобувачів вищої освіти першого рівня (бакалавр) спеціальності 281 «Публічне управління і адміністрування».

Укладачі:

доценти Ю. О. Крихтіна,

У. Л. Сторожилова,

асп. А. Ю. Ковальов

Рецензент

проф. О. Г. Кірдіна

ЗМІСТ

1 Мета і завдання викладання дисципліни	4
2 Тематика лабораторних робіт	6
3 Зміст лабораторних робіт	8
4 Завдання до виконання контрольної роботи здобувачами заочної форми навчання.....	54
5 Рекомендації до самостійної роботи	59
Список літератури	62

1 МЕТА І ЗАВДАННЯ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Метою викладання навчальної дисципліни «Електронне урядування» є формування комплексу професійної компетентності щодо системи електронного урядування з використанням новітніх інформаційних і комунікаційних технологій задля покращення рівня і якості державних послуг громадянам і подальшого інноваційного розвитку публічної служби.

Завдання навчальної дисципліни, що мають бути вирішені у процесі викладання: формування сучасних теоретичних і практичних знань, умінь і навичок з електронного урядування, налагодження ефективних комунікацій з метою кращої підготовки до співробітництва та взаємодії в інформаційному суспільстві та суспільстві знань; формування навичок самостійної роботи з традиційною літературою та джерелами в Інтернеті; розвиток логічного та аналітичного мислення; вироблення вміння застосовувати у професійній діяльності основні методи і принципи електронного урядування; набуття практичних навичок з надання адміністративних послуг у системі електронного урядування.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є інформаційні системи і технології, застосовувані в державному та публічному управлінні установ та організацій.

Курс «Електронне урядування» є одним із системотворчих у процесі формування компетенцій сучасного державного службовця, має теоретичне, методичне і одночасно прикладне значення.

Курс має на меті сформувати і розвинути такі **компетентності** здобувачів:

знати: категорійно-понятійний апарат проблематики інформаційного суспільства та електронного урядування; загальні принципи, методи та моделі електронного урядування; класифікацію, ієрархію і систему адміністративних послуг; нормативно-правові засади забезпечення

розвитку інформаційного суспільства та електронного урядування; сутність, значення та основні етапи формування електронного уряду в Україні; основні принципи, напрями і механізми трансформації системи публічного управління в Україні у відповідності з вимогами інформаційного суспільства; організаційну систему управління впровадженням електронного урядування в Україні;

вміти: оцінювати і аналізувати стан електронного урядування; застосовувати набуті навички в практичній діяльності щодо інформаційної політики; оцінювати стан ведення органами державної влади та місцевого самоврядування своїх електронних інформаційних ресурсів; використовувати найкращий зарубіжний і вітчизняний досвід у цій сфері; здійснювати комплексний аналіз рівня готовності органів державної влади та місцевого самоврядування до впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій; організувати обробку документації з метою здійснення інформаційного забезпечення органу державної влади, органу місцевого самоврядування, установи або організації засобами сучасних інформаційно-комунікаційних технологій; застосовувати комунікаційні та інформаційні технології в процесі підготовки, прийняття та впровадження управлінських рішень.

Передбачається набуття таких фахових компетентностей відповідно до Стандарту вищої освіти України першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ступеня «бакалавр» галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування», затвердженого та введеного в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 29.10.2018 р. № 1172:

ФК 4. Здатність використовувати в процесі підготовки і впровадження управлінських рішень сучасні ІКТ.

ФК 5. Здатність використовувати систему електронного документообігу.

ФК 6. Здатність здійснювати інформаційно-аналітичне забезпечення управлінських процесів із використанням сучасних інформаційних ресурсів і технологій.

Після опанування навчальної дисципліни очікується, що здобувачі будуть забезпечувати такі результати навчання відповідно до Стандарту:

РН9. Знати основи електронного урядування.

РН. Уміти користуватися системою електронного документообігу.

РН. Уміти здійснювати пошук та узагальнення інформації, робити висновки і формулювати рекомендації в межах своєї компетенції.

Міждисциплінарні зв'язки: дисципліна пов'язана з дисциплінами «Муніципальне управління та планування територій», «Право», «Публічне управління та адміністрування», «Державна служба».

За навчальним планом, обсяг аудиторної та самостійної роботи за курсом складає 15 лекційних (теоретичних) годин, 30 годин лабораторних робіт і 60 годин самостійної роботи.

Форма контролю – залік.

2 ТЕМАТИКА ЛАБОРАТОРНИХ РОБІТ

Лабораторна робота 1 (2 години). Приклади та цілі електронного уряду. *Мета роботи:* розглянути приклади та проаналізувати цілі електронного уряду.

Лабораторна робота 2 (4 години). Аналіз системно-технічних базових служб електронного урядування. *Мета роботи:* провести аналіз системно-технічних базових служб електронного урядування.

Лабораторна робота 3 (4 години). Аналіз підходів до впровадження електронного уряду. *Мета роботи:* провести аналіз підходів до впровадження електронного уряду.

Лабораторна робота 4 (2 години). Технології електронного урядування при організації електронного документообігу. *Мета роботи:* проаналізувати технології електронного урядування при організації електронного документообігу.

Лабораторна робота 5 (2 години). Сайтові портали органів державної влади. *Мета роботи:* провести аналіз сайтів порталів органів державної влади.

Лабораторна робота 6 (2 години). Складання каталогу електронних управлінських послуг. *Мета роботи:* проаналізувати електронні управлінські послуги.

Лабораторна робота 7 (4 години). Аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду електронної демократії. *Мета роботи:* вироблення і розвиток вмінь і навичок аналізу досягнень науки та узагальнення досвіду надання публічних послуг за використанням сучасних технологій електронного урядування.

Лабораторна робота 8 (2 години). Застосування технологій електронного урядування щодо процесів формування думки та волевиявлень. *Мета роботи:* вироблення та розвиток вмінь і навичок аналізу застосування технологій електронного урядування щодо процесів формування думки та волевиявлень.

Лабораторна робота 9 (2 години). Безпека в роботі в мережі Інтернет. *Мета роботи:* вироблення та розвиток вмінь і навичок аналізу безпеки роботи в мережі Інтернет.

Лабораторна робота 10 (4 години). Впровадження та застосування електронного урядування в зарубіжних країнах. *Мета роботи:* розглянути і проаналізувати впровадження та застосування електронного урядування в зарубіжних країнах.

Лабораторна робота 11 (2 години). Нормативно-правове забезпечення е-урядування в Україні. *Мета роботи:* отримати практичні навички з організаційно-правового забезпечення електронної комерції.

3 ЗМІСТ ЛАБОРАТОРНИХ РОБІТ

Лабораторна робота 1. Приклади та цілі електронного уряду.

Мета роботи: розглянути приклади та проаналізувати цілі електронного уряду.

Теоретичні відомості

Під *e-урядуванням* слід розуміти *спосіб організації державної влади за допомогою систем локальних інформаційних мереж і сегментів глобальної інформаційної мережі, що забезпечує функціонування певних органів у режимі реального часу та робить максимально простим і доступним щоденне спілкування особи з органами влади.* На практиці це означає організацію діяльності органів влади, їхню взаємодію з фізичними та юридичними особами шляхом максимального використання в їхній діяльності сучасних інформаційних комунікаційних технологій. Тобто *e-урядування* передбачає таке: будь-яка особа через інформаційно-комунікаційні технології може звертатися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування для отримання необхідної інформації і, головне, отримання адміністративних послуг [2]. Скажімо, особа не відходячи від комп'ютера може здійснити будь-яку транзакцію з органом влади (зареєструвати юридичну особу, земельну ділянку, посвідчити договір купівлі-продажу, оренди тощо), витрачаючи при цьому якнайменше часу, не стоячи в чергах, та інших ресурсів, а це у свою чергу сприяє економії бюджетних коштів на адміністрування.

Порядок виконання роботи

Знайти в інтернеті інформацію з теми за допомогою пошукових систем і скласти перелік з п'яти-десяти посилань на web-ресурси, на яких розміщено знайдену інформацію. Посилання оформити за вимогами до оформлення списку літератури. Розмістити результати пошуку у звіті про виконання лабораторної роботи.

Теми для пошуку:

- 1 Інформаційне суспільство: визначення, особливості.
- 2 Електронний уряд як інноваційна форма державного управління.
- 3 Класифікація видів електронної взаємодії між державою та суспільством.

Контрольні питання

- 1 Електронне урядування: концептуальні засади, поняття і сутність.
- 2 Передумови впровадження електронного урядування.
- 3 Організаційні та інституційні основи електронного урядування.
- 4 Нормативно-правове забезпечення електронного урядування.
- 5 Зарубіжний досвід електронного урядування.

Лабораторна робота 2. Аналіз системно-технічних базових служб електронного урядування.

Мета роботи: провести аналіз системно-технічних базових служб електронного урядування.

Теоретичні відомості

Реалізація конкретних проєктів електронного урядування будь-якого масштабу потребує вирішення комплексу взаємопов'язаних завдань: цілісне уявлення функцій держави, а також функцій органів влади, що концентруються на ефективних результатах своєї діяльності; координація проєктів і визначення міжвідомчих систем; узгодження функцій (ділових цілей) і потреб у використовуваних інформаційно-комунікаційних технологіях; планування розвитку електронного урядування; збільшення інвестицій з уникненням при цьому непотрібного дублювання в інфраструктурі і основних компонентах; прозоре та ефективне управління державними або регіональними інвестиціями в автоматизовані інформаційні системи та в цілому в ІКТ на основі базових пріоритетів

розвитку державного управління та органів влади; визначення перспективних загальних і локальних технічних стандартів з реалізації ІКТ-систем та електронного урядування тощо [3].

Усе це забезпечується складовими **концепції єдиної функціонально-інформаційної архітектури**. Тому архітектуру та інформаційно-технологічну інфраструктуру електронного урядування відносять до надважливих складових, що відображує найбільш практичний – науково-технічний, тобто системний аспект е-урядування. Вона є і найважливішим інструментом реалізації концепції електронного урядування.

Архітектурна структура (framework), що базується на систематизованому комплексі методів, практик та інструментів, забезпечує підвищення продуктивності та ефективності бізнес-процесів; зменшення витрат; перетворення операційної бізнес-діяльності; підвищення ефективності управління; зменшення ризиків; підвищення ефективності організації інформаційно-технологічної структури; забезпечення інтегрованості (можливості і прозорості взаємодії); зменшення вартості «підтримки» життєвого циклу інформаційних систем; поліпшення характеристик безпеки.

Поняття **єдиної архітектури** (Common Architecture, Federal Architecture, Joint Architecture) або аналогічне вводиться в різних країнах для визначення комплексних функціонально-інформаційних моделей, що являють собою сукупність основних аспектів устрою електронного уряду.

У світовій практиці в цій сфері вживаються певні базові поняття і визначення, що становлять загальноприйнятий методологічний фундамент, закріплений у державних і міжнародних стандартах [4]. Серед них підприємство (enterprise), архітектура (architecture), єдина (joint) або федеральна (federal) архітектура для е-уряду загальнодержавного рівня.

Порядок виконання роботи:

1 Вписати назву та Інтернет-адресу (**url**) будь-яких п'яти урядових сайтів чи порталів системи електронного урядування (наприклад Кабінету Міністрів, райдержадміністрації, міністерств і відомств), які ви найчастіше використовуєте. Визначити їхній рейтинг щодо важливості використання їх для вас (таблиця 1).

При відповідях використовувати подану систему оцінювання важливості проблеми: «1» – зовсім неважливо; «2» – скоріше неважливо; «3» – середньої важливості; «4» – швидше важливо; «5» – дуже важливо.

У кожному питанні обирати одну відповідь.

Таблиця 1 – Визначення рейтингів урядових сайтів

Назва та адреса (url) урядового сайту	Важливість				
	1	2	3	4	5
1 Вписати і поставити рейтинг					
2 Вписати і поставити рейтинг					
3 Вписати і поставити рейтинг					
4 Вписати і поставити рейтинг					
5 Вписати і поставити рейтинг					

2 Визначити ваше сприйняття якості п'яти урядових служб (сайтів, порталів), вибраних у попередньому завданні, відповідно до показників таблиці 2.

Таблиця 2 – Сприйняття якості урядових служб за показниками

Напрямок	Важливість				
	1	2	3	4	5
1	2	3	4	5	6
1 Якість служб (функцій, можливостей, послуг)					
2 Кількість служб (функцій, можливостей, послуг)					
3 Типи служб (вписати)					
4 Розташування доступу до служб (функцій, можливостей, послуг)					

Продовження таблиці 2

1	2	3	4	5	6
5 Ініціативи для використання систем електронного урядування					
6 Інше (вписати і проставити рейтинг)					
Оцінити ступінь інтерактивності сайту*					
7 Онлайнові послуги відсутні					
8 Одностороння інтерактивність					
9 Двостороння інтерактивність					
10 Можливість повністю електронного обміну в межах окремої установи					
11 Можливість повністю електронного обміну з багатьма установами					
* – обрати одне, відмітити позначкою напроти потрібного					

3 Чи знаєте ви про існування інших державних порталів?

Ні	Так
----	-----

Якщо «Так», то вкажіть url адреси за напрямками (таблиця 3).

Таблиця 3 – Адреси інших державних порталів

Освіта	http://
Здоров'я	http://
Індустрія (промисловість)	http://
Соціальна допомога	http://
Зайнятість	http://
Взаємодія з бізнесом	http://
Сільське господарство	http://
Інше	http://
Інше	http://
Інше	http://

4 Чи є у вас можливість зв'язатися з вашим представником у владі (народний депутат, депутат районної влади, представники всіх рівнів);

Ні	Так	Якщо «Так», то вкажіть url адреси
----	-----	-----------------------------------

зв'язатись з урядовцями?

Ні	Так	Якщо «Так», то вкажіть url адреси
----	-----	-----------------------------------

Контрольні питання

1 Концептуальні засади єдиної архітектури та інформаційно-технологічної інфраструктури електронного урядування.

2 Складові інформаційно-технологічної інфраструктури електронного урядування.

3 Системи інформаційних ресурсів в електронному урядуванні.

4 Основи програмно-технічного забезпечення електронного урядування.

Лабораторна робота 3. Аналіз підходів до впровадження електронного уряду.

Мета роботи: провести аналіз підходів до впровадження електронного уряду.

Теоретичні відомості

Упровадження е-урядування є складним процесом, що потребує значних матеріальних, інтелектуальних і фінансових ресурсів і вирішення комплексу правових, організаційних і технологічних проблем.

Е-урядування не є механічним поєднанням ІКТ з публічним адмініструванням. Ефективне впровадження технологій електронного урядування можна забезпечити тільки в умовах комплексного реформування на сучасних засадах усієї системи органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Тому для реального втілення його в

життя необхідні конкретні об'єктивні взаємопов'язані *передумови*, забезпечувані в межах єдиної державної політики [9]:

- *економічні* – спроможність держави забезпечити заходи зі створення, впровадження та існування е-урядування як комплексної системи;
- *науково-технічні та технологічні* – наявність високорозвиненої науково-технічної бази галузі ІКТ, інфраструктури телекомунікаційних систем, створення інтегрованого інформаційно-телекомунікаційного середовища урядових структур, їхнього технічного забезпечення та супроводження;
- *організаційні* – чітко структурована та організована система державної влади, прозоро визначені функції органів усіх рівнів і гілок влади, дієва система стандартизації в системі інформаційних ресурсів, проведення адміністративної реформи з урахуванням результатів систематизації інформаційних потоків, упровадження регламенту мережевої взаємодії урядових структур з метою спільного обслуговування населення та бізнесових структур – реалізація системи «єдине вікно»;
- *правові* – створення вичерпної нормативно-правової бази, що регламентує застосування ІКТ та е-урядування, закріплює та забезпечує всі інші передумови;
- *кадрові* – наявність системи кадрового забезпечення фахівцями всіх рівнів, здатних здійснювати інформаційний менеджмент е-урядування для всіх рівнів, галузей і напрямів, запроваджувати і використовувати технології електронного урядування.

Отже, до обов'язкових умов створення системи е-урядування в країні слід віднести розроблення загальнодержавної концепції створення «електронного урядування» на чітко визначений період; планування бюджету, що забезпечує необхідні витрати на реалізацію заходів е-

урядування з залученням державних і недержавних джерел; наявність наукових шкіл і потужних підприємств у галузі ІКТ, розгалуженої інформаційно-технологічної інфраструктури; поширення ІКТ у соціально-економічній сфері та органах державної влади; проведення комплексної адміністративної реформи на основі реінжинірингу адміністративних процесів в органах державної влади; опис функцій і процесів державного управління, реалізація проєктів з реорганізації та оптимізації адміністративних процесів в окремих установах, ураховуючи міжвідомчі взаємодії; створення системи державних послуг для громадян, бізнесу та державних службовців; формування єдиної нормативно-правової та нормативно-технічної бази; визначення та всебічне забезпечення функціонування державних інформативних систем; створення єдиних класифікаторів, довідників і схем даних, інформаційних моделей тощо; визначення пріоритетів переведення державних послуг в електронні формати; формування інфраструктури, що забезпечує взаємодію органів державної влади між собою, а також з організаціями та громадянами в межах надання державних послуг; створення єдиної системи планування та моніторингу ефективності реалізації державних програм і проєктів е-урядування [4].

Світова практика, що склалася, спирається на принципові підходи, які визначають майже весь комплекс організаційних, правових і технологічних інновацій, що мають бути реалізовані при переході до використання сервісів е-урядування: побудову персоналізованих сервісів навколо громадянина і ключових моментів його життя; підвищення ефективності діяльності чиновників; реструктуризацію адміністративних процесів; модернізацію інструментальних засобів і середовищ; агрегацію часто використовуваних сервісів; побудову інноваційної моделі доставки сервісів; реалізацію єдиного плану розвитку сервісів електронного уряду; реалізацію концепції «вартості володіння» і «повернення інвестицій» у додатку до конкретних сервісів.

Інтегровану кількісну та якісну оцінку е-урядування в країні (так звану «електронну готовність») дає Індекс готовності до електронного уряду (United Nations e-Government Readiness Index), розроблений ООН. Результати оцінювання країн за цим індексом раз на два роки публікуються Департаментом з економічних і соціальних питань ООН.

Індекс готовності до електронного уряду відображує характеристики доступу до е-урядування, переважно технологічну інфраструктуру й освітній рівень, щоб уявити, як країна використовує можливості ІКТ для національного, економічного, соціального і культурного розвитку своїх громадян.

Показники, що характеризують інтеграцію країни в глобальне інформаційне суспільство, класифікуються так.

1 Показники розвитку комунікаційної інфраструктури:

- 1) кількість телефонних ліній на 100 мешканців;
- 2) кількість мобільних телефонних ліній на 100 мешканців;
- 3) кількість Інтернет-підключень на 100 мешканців;
- 4) кількість персональних комп'ютерів на одного мешканця (і/або на 100 працюючих, 100 сімей);
- 5) кількість корпоративних і муніципальних мереж, підключених до Інтернету;
- 6) вартість телефонних переговорів (міських, міжміських, мобільних).

2 Соціальні показники:

- 1) кількість здобувачів вищої освіти, які вивчають ІКТ;
- 2) кількість науковців, які мають дипломи, кандидатські й докторські ступені в галузі ІКТ;
- 3) відсоток дорослого населення, що бере участь у програмах перепідготовки.

Одним з критеріїв є Індекс розвитку інформаційного суспільства (ISI, Information Society Index) – інтегральний показник, що відображує дані про

використання комп'ютерів, розвиненість інформаційної інфраструктури, застосування Інтернету в громадських, державних і комерційних організаціях. Він установлює стандарт, за яким оцінюються можливості використання ІКТ у будь-якій країні світу, і визначає її становище відносно інших країн. У його структурі 23 змінні, що у свою чергу поділяються на чотири групи оцінювання комп'ютерної, інформаційної, Інтернет- та соціальної інфраструктур [5].

Комп'ютерна інфраструктура:

- 1) кількість персональних комп'ютерів (ПК) на душу населення;
- 2) відношення кількості домашніх ПК до кількості сімей;
- 3) відношення кількості ПК у державних і комерційних організаціях до загальної кількості несільськогосподарських працівників;
- 4) відношення кількості ПК у середніх і закладах вищої освіти до кількості здобувачів;
- 5) відсоток домашніх ПК, підключених до мереж;
- 6) частка витрат на програмне забезпечення відносно витрат на комп'ютерне устаткування.

Інформаційна інфраструктура:

- 1) кількість абонентів кабельного телебачення на душу населення;
- 2) кількість стільникових телефонів на душу населення;
- 3) вартість телефонного виклику;
- 4) кількість факсів на душу населення;
- 5) кількість радіоприймачів на душу населення;
- 6) кількість завад у телефонних лініях;
- 7) кількість телефонних ліній на одну сім'ю;
- 8) кількість телевізорів на душу населення.

Інтернет-інфраструктура:

- 1) відношення кількості бізнес-користувачів Інтернету до загальної кількості несільськогосподарських працівників;

2) відношення кількості домашніх користувачів Інтернету до кількості сімей;

3) відношення кількості користувачів Інтернету до кількості здобувачів;

4) відношення частки витрат на електронну комерцію до загальної кількості користувачів Інтернету.

Соціальна інфраструктура:

1) оцінювання рівня розвитку громадянських свобод;

2) кількість газет на душу населення;

3) свобода засобів масової інформації;

4) кількість людей, які мають середню освіту;

5) кількість людей, які мають вищу освіту.

Індекс розвитку е-урядування (e-Government Development Index – EGDI) розраховується як середнє арифметичне трьох вихідних індексів (субіндексів): онлайн-сервісів (веб-присутності), телекомунікаційної інфраструктури, людського капіталу.

Субіндекс веб-присутності (веб-послуг, розвитку державних веб-сайтів – Web Measure Index) визначається за підсумками обстеження ООН. Його метою є з'ясування присутності країн-членів ООН в Інтернеті за допомогою їхніх офіційних урядових сайтів, а також визначення наявності сайтів найбільш важливих міністерств – охорони здоров'я, освіти, соціального захисту і фінансів із інтегрованими порталами. Вивчається не тільки наявність веб-сайтів урядових організацій, а і їхній зміст, спектр послуг, можливість зворотного зв'язку та аналіз думок і побажань респондентів щодо діяльності органів влади. Беруться до уваги також заходи, вживані на урядовому рівні, з роз'яснення населенню можливостей звернення до сайтів органів влади, одержання консультацій та ін. [6].

Субіндекс телекомунікаційної інфраструктури (Telecommunication Infrastructure Index) – композитний індекс, що являє собою середньозважену

величину шести елементарних індикаторів, що відображують кількість персональних комп'ютерів, абонентів Інтернету і користувачів Інтернету, основних телефонних апаратів, абонентів мобільного зв'язку, телевізорів. Дані за цими показниками являють собою Міжнародний телекомунікаційний союз і Програму розвитку ООН (ПРООН) з доповненнями Світового банку.

Субіндекс людського капіталу (Human Capital Index) розраховується виходячи з рівня грамотності дорослого населення та його охоплення навчанням першого, другого та третього рівнів.

У сукупності ці індекси характеризують, з одного боку, рівень повноти відомостей і сервісів, що надаються органами державної влади населенню через Інтернет, з іншого – готовність телекомунікаційної інфраструктури країни і самих споживачів державних послуг до використання у своїй повсякденній діяльності технологій електронного урядування.

Порядок виконання роботи

1 Індивідуальне змістовне заповнення таблиці 4, дані якої становлять перелік показників, за якими подається інформація міністерством, іншим центральним органом виконавчої влади, обласною, Київською міською держадміністрацією щодо організаційних і технічних аспектів функціонування власних веб-сайтів.

Таблиця 4 – Перелік показників, за якими подається інформація міністерством, іншим центральним органом виконавчої влади щодо організаційних і технічних аспектів функціонування власних веб-сайтів

Найменування (зміст) рубрики веб-сайту	Значення
1	2
1 Адреса веб-сайту та електронної пошти	

Продовження таблиці 4

1	2
2 Посада, прізвище, ім'я та по батькові, номер телефону і адреса електронної пошти особи, відповідальної за веб-сайт (із керівників органу виконавчої влади)	
3 Структурний підрозділ, відповідальний за підтримку та організацію інформаційного наповнення веб-сайту	
4 Мови, якими, крім державної, подається інформація на веб-сайті	
5 Орієнтовна чисельність оригінальних відвідувачів веб-сайту за місяць	
6 Кількість зареєстрованих звернень електронною поштою	
7 Витрати на створення і підтримку веб-сайту	
8 Організація-розробник веб-сайту	
9 Організація-провайдер послуг Інтернет	
10 Місце розташування веб-сайту (на власному сервері чи сервері провайдера)	
11 Вид лінії зв'язку з провайдером (комутована чи виділена)	
12 Пропускна спроможність лінії зв'язку з провайдером	

2 Індивідуальне змістовне заповнення таблиці 5, дані якої становлять перелік показників, за якими подається інформація про хід виконання завдань міністерством, іншим центральним органом виконавчої влади щодо інформаційного наповнення власних веб-сайтів.

Таблиця 5 – Перелік показників, за якими подається інформація про хід виконання завдань міністерством, іншим центральним органом виконавчої влади щодо інформаційного наповнення власних веб-сайтів

Найменування (зміст) рубрики веб-сайту	1*	2**	3***
1	2	3	4
1 Основні завдання та нормативно-правові засади діяльності			
2 Структура органу			
3 Прізвища, імена та по батькові керівників			

Продовження таблиці 5

1	2	3	4
4 Місцезнаходження центрального апарату міністерства, іншого центрального органу виконавчої влади, урядових органів державного управління, утворених у його складі, територіальних органів			
5 Основні функції структурних підрозділів, прізвища, імена та по батькові, номери телефонів, адреси електронної пошти їхніх керівників			
6 Нормативно-правові акти з питань, що належать до компетенції органу			
7 Порядок реєстрації, ліцензування окремих видів діяльності (зразки документів, розрахункові рахунки для внесення необхідних платежів, їхній розмір тощо)			
8 Перелік та умови отримання громадянами послуг, що надаються органом, форми і зразки документів, правила їх заповнення			
9 Розпорядок роботи органу та час приймання громадян керівництвом			
10 Підприємства, установи та організації, що належать до сфери управління органу			
11 Цільові програми у відповідній галузі (сфері), регіоні			
12 Відомості про проведення закупівлі товарів (робіт, послуг) за державні кошти			
13 Показники діяльності органу, у тому числі статистична інформація			
14 Поточні та заплановані заходи і події у відповідній сфері			
15 Інші рубрики (перелічити)			
* – наявність інформації в рубриці (+/-);			
** – обсяг розміщеної текстової інформації (в аркушах формату А4);			
*** – періодичність оновлення інформації в рубриці			

3 Індивідуальне змістовне заповнення таблиці 6, дані якої являють собою перелік показників, за якими подається інформація обласною, Київською міською держадміністрацією щодо інформаційного наповнення власних веб-сайтів.

Таблиця 6 – Перелік показників, за якими інформація подається обласною, міською держадміністрацією щодо інформаційного наповнення власних веб-сайтів

Найменування (зміст) рубрики веб-сайту	1*	2**	3***
1	2	3	4
1 Основні завдання та нормативно-правові засади діяльності			
2 Структура органу			
3 Прізвища, імена та по батькові керівників			
4 Місцезнаходження органу, його управлінь, відділів та інших структурних підрозділів, міністерств і комітетів Автономної Республіки Крим (поштові адреси, номери телефонів, факсів, адреси електронної пошти і веб-сайтів обласних, районних, районних у м. Києві та Севастополі держадміністрацій)			
5 Основні функції структурних підрозділів, прізвища, імена та по батькові, номери телефонів, адреси електронної пошти їхніх керівників			
6 Перелік та умови отримання громадянами послуг, що мають надаватися органом, форми і зразки документів, правила їх заповнення			
7 Порядок реєстрації, ліцензування окремих видів діяльності у відповідній сфері (зразки документів, розрахункові рахунки для внесення необхідних платежів, їхній розмір тощо)			
8 Розпорядок роботи органу та час приймання громадян керівництвом			
9 Виконання бюджету відповідного рівня			
10 Показники розрахунків за спожиті енергоносії			
11 Відомості про сплату місцевих податків і зборів, внесені комунальні платежі, тарифи та пільги окремим групам платників, розрахунки юридичних і фізичних осіб з бюджетом відповідного рівня			

Продовження таблиці 6

1	2	3	4
12 Установи і заклади соціальної сфери			
13 Підприємства, установи та організації, що належать до сфери управління органу			
14 Цільові програми у відповідній сфері			
15 Відомості про проведення закупівлі товарів (робіт, послуг) за державні кошти			
16 Поточні та заплановані заходи і події у відповідній сфері			
17 Відомості про вакансії			
18 Перелік комунальних підприємств, правоохоронних органів, лікувальних, оздоровчих, дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів, розміщених та території відповідної адміністративно-територіальної одиниці, із зазначенням адреси, номерів телефонів, розпорядку роботи			
19 Порядок оскарження рішень, прийнятих органом			
20 Державні інформаційні ресурси з питань, що належать до компетенції органу, у тому числі статистична інформація			
21 Інші рубрики (перелічити)			
<p>* – наявність інформації в рубриці (+/-);</p> <p>** – обсяг розміщеної текстової інформації (в аркушах формату А4);</p> <p>*** – періодичність оновлення інформації в рубриці</p>			

4 Індивідуальне змістовне заповнення таблиці 7, дані якої становлять перелік показників, за якими подається інформація обласною, Київською міською держадміністрацією щодо подання на власних веб-сайтах інформації про районні держадміністрації.

Таблиця 7 – Перелік показників, за якими подається інформація обласною, міською держадміністрацією щодо подання на власних веб-сайтах інформації про районні держадміністрації

Найменування (зміст) рубрики веб-сайту	1*	2**
1	2	3
1 Основні завдання та нормативно-правові засади діяльності		
2 Структура органу		
3 Місцезнаходження органу і підпорядкованість йому управлінь, відділів та інших структурних підрозділів (поштові адреси, номери телефонів, факсів)		
4 Основні завдання структурних підрозділів, прізвища, імена та по батькові, номери телефонів, адреси електронної пошти їхніх керівників		
5 Нормативно-правові акти, що належать до компетенції органу		
6 Порядок реєстрації, ліцензування окремих видів діяльності у відповідній сфері, зразки документів та інших матеріалів, необхідних для реєстрації та отримання відповідної ліцензії		
7 Розпорядок роботи керівництва та працівників органу		
8 Відомості про виконання бюджету відповідного рівня		
9 Показники виплати заробітної плати, грошового забезпечення, пенсій, стипендій та інших соціальних виплат		
10 Показники розрахунків за енергоносії		
11 Відомості про сплату місцевих податків і зборів, комунальні платежі, діючі тарифи та пільги окремим групам платників, розрахунки юридичних і фізичних осіб з бюджетом відповідного рівня		
12 Установи і заклади соціальної сфери		
13 Відомості про проведення закупівлі товарів (робіт, послуг) за державні кошти		

Продовження таблиці 7

1	2	3
14 Перелік комунальних підприємств, правоохоронних органів, лікувальних, оздоровчих, дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів, розміщених на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці		
<p>* – кількість районів, про які розміщена інформація (загальна кількість районів);</p> <p>** – періодичність оновлення інформації в рубриці</p>		

5 Оформлення результатів заповнення таблиць у звіті з виконання лабораторної роботи, на основі якого виробляється рішення щодо повноти і якості інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів державного управління і місцевого самоврядування в рамках функціонування інформаційної системи «Електронний уряд» з урахуванням відповідного нормативно-правового та організаційного забезпечення впровадження електронного уряду.

6 Вироблення оптимального рішення щодо формування інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів державного управління і місцевого самоврядування в рамках функціонування інформаційної системи «Електронний уряд» з урахуванням відповідного нормативно-правового та організаційного забезпечення впровадження електронного уряду, а також вимог щодо його технічного забезпечення.

Контрольні питання

- 1 Елементи інформаційної інфраструктури.
- 2 Завдання державної політики у сфері державних електронних інформаційних ресурсів.
- 3 Бази даних. Відмітні ознаки бази даних.
- 4 Система управління базами даних.

- 5 Класифікація баз даних.
- 6 Інформаційні моделі.
- 7 Основні принципи створення інформаційних систем у державному управлінні.

Лабораторна робота 4. Технології електронного урядування при організації електронного документообігу.

Мета роботи: проаналізувати технології електронного урядування при організації електронного документообігу.

Теоретичні відомості

Електронний документообіг, або автоматизація документообігу, в умовах електронного урядування має особливе значення. Управлінська діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування здійснюється шляхом видання організаційно-розпорядчих документів. Через документи реалізується взаємодія між різними суб'єктами під час виконання ними відповідних функцій, інформування тощо. Документація використовується як спосіб і засіб реалізації функцій управління. При цьому в документах зосереджується інформація, яку необхідно надійно зберігати протягом установленого часу.

В основу інформаційно-аналітичного забезпечення роботи організації насамперед покладено опрацювання документів, що підлягають створенню, фіксуванню та обліку в певній формі.

Комплексне запровадження електронного документообігу як однієї зі складових електронного урядування дає змогу отримати найважливіші переваги державного управління: оперативність обміну електронними документами, можливість їхнього дистанційного колективного опрацювання, погодження і підписання, забезпечення накопичення і загальної доступності масивів документів, створення і використання електронних архівів. З урахуванням цього запровадження інформаційної взаємодії органів державної влади та органів місцевого самоврядування на базі електронного документообігу з використанням електронного

цифрового підпису Концепцією розвитку електронного урядування в Україні визначено одним з основних принципів електронного урядування, реалізація якого має передбачати створення єдиної загальнодержавної системи електронного документообігу та єдиної інформаційно-телекомунікаційну інфраструктури [7].

Під *системою документообігу* розуміється сукупність методів, засобів і персоналу, що підтримує документообіг у межах встановленого регламенту документообігу.

Система електронного документообігу (система автоматизації документообігу) – організаційно-технічна система, що забезпечує процес створення, управління доступом і поширення електронних документів у комп'ютерних мережах, а також контроль над потоками документів в організації.

Порядок виконання роботи:

1 До рядка, відведеного для адреси, ввести адресу порталу державних послуг (<https://egov.in.ua/>). Час пошуку залежить від швидкодії використовуваного каналу зв'язку. Ознайомитися зі змістом головної сторінки та способами подачі інформації на ній. Результати оформити у вигляді таблиці 8.

Таблиця 8 – Результати ознайомлення із <https://egov.in.ua/>

Інформаційний блок	Вид подачі інформації	Зміст інформаційного блоку
1 Про сервіс		
2 Новини		
3 Звітність		
4 Наші клієнти		
5 Законодавство		
6 Інтеграція		
7 Інфоблок		
8 Партнери		

2 Знайти в мережі Інтернет та оглянути системи електронного документообігу, використовувані в Україні та інших розвинених країнах (на вибір здобувача п'ять країн).

Дослідити основні функціональні характеристики систем, скласти таблицю 9.

Таблиця 9 – Основні функціональні характеристики систем документообігу

Система	Вирішувані завдання	Недоліки

Контрольні питання

- 1 Вимоги до сучасних систем електронного документообігу.
- 2 Характеристики та критерії систем електронного документообігу.
- 3 Порівняльний аналіз найбільш поширених систем електронного документообігу.
- 4 Приклади систем електронного документообігу в органах державної влади.
- 5 Нормативне забезпечення комплексного захисту інформації в інформаційних системах.
- 6 Основна термінологія систем захисту інформації.
- 7 Основні принципи і концептуальні засади організації забезпечення технічного захисту інформації в Україні.

Лабораторна робота 5. Сайтові портали органів державної влади.

Мета роботи: провести аналіз сайтових порталів органів державної влади.

Теоретичні відомості

Обмін документами з підприємствами

Завдання регулярної взаємодії з підприємствами (суб'єктами господарювання) у цілому аналогічне завданню міжвідомчого обміну

документами і може вирішуватися тими самими способами – через центри обміну документами.

Для вирішення цього завдання необхідне розроблення інтерфейсів між спеціалізованими автоматизованими системами (бухгалтерський облік, системи управління кадрами тощо).

Забезпечення доступу до публічної інформації

Оптимальна форма організації доступу до інформації органів державної влади – це інтернет-портали.

Такі портали мають забезпечувати як можливість доступу до інформації з ініціативи зацікавлених осіб (шляхом публікації інформації на порталі), так і активне інформування (розсилання) користувачів порталу, що підписалися на розсилання новин, нових нормативних актів та інших типів інформації, що публікується на порталах.

Важливим також є питання забезпечення автентичності і юридичної сили інформації, що публікується. Для надання їй офіційного статусу бажано документи, що публікуються і розсилаються, підписувати ЕЦП організації – джерела документа.

Як типовий набір інформації, що має бути подана на порталі органу влади, можна вказати основні нормативні документи, що визначають функції і порядок роботи установи; документи або посилання на документи вищих установ; вичерпну інформацію про розташування, розклад роботи і за потреби персоналії установи; актуальні матеріали, що публікуються установою відповідно до її функцій; проекти документів для обговорення; новини роботи установи; тематично пов'язані новини; рекомендації фізичним чи юридичним особам щодо вирішення їхніх типових проблем [2].

Детальні рекомендації з побудови порталів на базі рішень Microsoft викладено у відповідних документах.

Тут ми не випадково виділили пункти, пов'язані з публікацією актуальних матеріалів і проектів документів, тому що при великому потоці

документів єдиний спосіб забезпечення цього пункту — це автоматизована взаємодія порталу з системами ЕДД.

Побудова такої взаємодії можлива двома шляхами: у вигляді автоматичного експорту документів із системи до бази даних порталу; організації онлайн-доступу і публікації документів безпосередньо з архіву організації.

Перше рішення доцільне для невеликих відомств, обсяг публікованих документів у яких не дуже великий і відсутні можливості постійного онлайн-доступу до корпоративного архіву. У цьому випадку логічно пересилати документи, що публікуються, на портал з використанням центру обміну даними або шляхом (напів)автоматичного відправлення документів «на публікацію» ще одному адресатові — порталу.

Друге рішення природне для досить великих установ з великим обсягом документів, що випускаються, і активною роботою робочих груп над проєктами документів, у тому числі публічних. У цьому випадку до атрибутів документів можливе додавання ще однієї ознаки — «публічний документ», що забезпечить можливість доступу до нього з боку порталу.

Організація структури інформації (рубрикація) на такому порталі і взаємний зв'язок документів у цьому випадку також є відображенням системи класифікаторів і зв'язків документів у корпоративній системі.

На такому порталі інформація поділяється на дві частини — статичну (рідко змінювану) і динамічну. Статична інформація управляється засобами управління контентом. Динамічна інформація, що зберігається в базах даних одного чи декількох відомств, надається при надходженні відповідних запитів.

Більшість систем електронного документообігу й автоматизованого діловодства, що поставляються партнерами Microsoft, мають усі необхідні для цього програмні інтерфейси.

Робота зі зверненнями громадян і організацій

Крім функцій інформування, портали органів державної влади і місцевого самоврядування мають також виконувати функції організації інтерактивної взаємодії з громадянами і організаціями, надаючи можливість звертання до уповноважених службовців для вирішення своїх питань, відстеження ходу виконання запитів тощо.

Впровадження таких систем дозволяє радикально підняти ефективність роботи і зменшити непродуктивні витрати часу громадян, змушених витратити його на особисте відвідування державних установ, і часу чиновників.

При цьому такі «точки входу» можуть виконувати функції «єдиного вікна», забезпечуючи інтерфейс відразу з декількома органами влади, в ідеалі – взагалі з усіма органами влади України.

Як і інформаційна частина порталів, система роботи з заявами може бути реалізована на базі Інтернет-технологій, що постачаються Microsoft і його партнерами, але вимагає іншої архітектури і передбачає інший набір використовуваних рішень.

Тут ми коротко опишемо функції системи роботи з заявами і зверненнями громадян, способи інтеграції її до загальної архітектури системи ЕДД органів влади [8].

До основних функцій системи належать облік, ідентифікація і авторизація осіб, які звертаються; приймання автентифікованих звернень за деякою сукупністю форм; визначення адресатів і передача звернень на обробку; доставка авторам оповіщень; перегляд історії звернень, у тому числі підтримка зв'язків документів.

Взаємодія системи роботи зі зверненнями з іншими системами ЕДД має будуватися на тих самих принципах, що і взаємодія систем різних відомств, тобто система роботи зі зверненнями громадян також має бути підключена до центру обміну документами для автоматичної передачі і реєстрації в уповноважених організаціях, одержання результатів.

Така система (як для окремого відомства, так і системи державної влади в цілому – «єдиного вікна») може бути реалізована на базі програмних засобів – Microsoft Internet Information Services, технології ASP.NET, системи Passport для авторизації і автентифікації громадян і системи управління відкритими ключами громадян, реалізованої на базі посвідчувального центру сертифікатів, відкритих ключів X.509 (Microsoft Certification Authority), що входить до стандартної поставки Microsoft Windows Server, і криптомодулів від партнерів Microsoft, сертифікованих уповноваженими державними органами.

Інтерфейси з відомчими системами можуть бути реалізовані на базі апарату служб, що підтримується технологією .NET.

Для взаємодії з нею з боку громадян і організацій можуть бути використані широко розповсюджені програми Microsoft Outlook і Microsoft Internet Explorer, що входять до складу Microsoft Office, доповнені криптомодулями для захисту повідомлень і автентифікації учасників обміну згідно з нормами діючого законодавства.

Одним з показників інформаційної відкритості влади, що піддається чіткому кількісному аналізу, є висвітлення державними органами влади власної діяльності в Інтернет. На законодавчому та нормативному рівні чітко прописані всі процедури для забезпечення відкритості інформації про діяльність органів влади. Було визначено 20 видів обов'язкової інформації, що має бути розміщена на сайтах центральних органів виконавчої влади, і 26 видів, що мають бути на сайтах органів місцевої влади. Для здійснення моніторингу сайтів органів державної влади можна виділити такі критерії:

1 Частота поновлення інформації – кількість поновлень на сторінці на тиждень/місяць, або ж час останнього поновлення, якщо нова інформація не з'являлася тривалий період (тиждень або більше).

2 Етап розвитку, на якому знаходиться вебсайт. Виходячи з того, що технології е-урядування впроваджуються в кілька етапів, цей критерій відображує етап, на якому перебуває відповідний вебсайт органу влади.

3 Ступінь інформативності вебсайту. Тут можна використовувати такі оцінки, що враховують повноту й оперативність надання інформації: повно; досить повно; недостатньо повно.

4 Наявність інтерактивних можливостей. Наводиться опис засобів, можливостей зворотного зв'язку на відповідному вебсайті. Цей критерій передбачає наявність можливостей на вебсайті проводити форуми, обговорення актуальних питань керівником відповідного органу влади з громадянами, надання органами влади оперативних відповідей на поставлені питання громадянами тощо [1].

5 Мови, якими доступна інформація на вебсайті органу влади. Інформація на вебсайтах центральних органів виконавчої влади, обласних державних адміністрацій, Ради Міністрів АРК, Київської, Севастопольської міських державних адміністрацій має обов'язково подаватися українською та англійською мовами, а також, за необхідності, іншими мовами.

Порядок виконання роботи

1 Заповнити таблицю 10.

Таблиця 10 – Моніторинг сайтів органів державної влади

Критерій моніторингу сайтів органів державної влади	Сайт органів державної влади			
	1	2	3	4
Частота поновлення інформації				
Етап розвитку, на якому знаходиться вебсайт				
Ступінь інформативності вебсайту				
Наявність інтерактивних можливостей				
Мови, на яких доступна інформація на вебсайті органу влади				

2 Ваше сприйняття основних функцій п'яти урядових порталів, що були обрані в попередніх лабораторних роботах, відповідно до показників з таблиці 11.

Таблиця 11 – Рейтинг функцій урядових порталів

Напрямок	Важливість				
	1	2	3	4	5
1 Обмін документами з підприємствами					
2 Забезпечення доступу до публічної інформації					
3 Робота зі зверненнями громадян і організацій					
Примітка – обрати одне, відмітити позначкою напроти потрібного.					

Контрольні питання

1 У чому полягає специфіка застосування маркетингу в державному управлінні?

2 У чому полягає особливість використання інформаційних маркетингових технологій у сфері публічних послуг?

3 Що таке некомерційний маркетинг і в чому його головна відмінність від комерційного?

4 Надання публічних послуг в умовах електронного урядування: критерії якості, надання, стандарти, процедури.

Лабораторна робота 6. Складання каталогу електронних управлінських послуг.

Мета роботи: проаналізувати електронні управлінські послуги.

Теоретичні відомості

«Державні послуги» і «процеси» є важливими поняттями в рамках електронного урядування. Ідентифікація взаємозв'язків між ними – критичний фактор, що забезпечує успіх проєкту «електронного урядування» в цілому і вироблення робочої концепції електронного уряду та його архітектури. Ці взаємозв'язки та концепції визначають технічні аспекти реалізації державних послуг і процесів з використанням інформаційно-комунікативних технологій.

Державна послуга. Під будь-якою послугою розуміється діяльність, спрямована на задоволення певних потреб людини.

Розрізняють послуги, що надаються державою, і послуги, що надаються органами місцевого самоврядування. Їх називають публічними послугами [9].

Публічні послуги – це всі послуги, що надаються публічним (державним і самоврядним) сектором або іншими суб'єктами за рахунок публічних коштів. За ознаками суб'єкта, що надає публічні послуги, необхідно розрізняти державні та муніципальні (комунальні) послуги.

Державні послуги – це послуги, що надаються органами державної влади (як правило, лише виконавчої) та державними установами, організаціями, підприємствами.

Порядок виконання роботи

До рядка, відведеного для адреси, ввести адресу порталу державних послуг (<https://igov.org.ua>). Час пошуку залежить від швидкодії використовуваного каналу зв'язку. Ознайомитися зі змістом головної сторінки та способами подачі інформації на ній. Результати оформити у вигляді таблиць 12, 13.

Таблиця 12 – Послуги громадянам

Інформаційний блок	Вид подачі інформації	Зміст інформаційного блоку
1 Персональні документи		
2 Родина та знакові події		
3 Внутрішньо переміщені особи		
4 Авто		
5 Соціальний захист		
6 Місце проживання		
7 Нерухоме майно		
8 Іноземним громадянам		
9 Зброя		
10 Інше		

Таблиця 13 – Послуги бізнесу

Інформаційний блок	Вид подачі інформації	Зміст інформаційного блоку
1 Реєстраційні дані		
2 Будівництво, нерухомість, земля		
3 Геологія		
4 Ліцензії		
5 Довкілля		
6 Електронний суд		
7 Зовнішньоекономічна діяльність та іноземні інвестиції		
8 Мито		
9 Культура, мистецтво, релігія		
10 Медицина		
11 Освіта		
12 Торгівля		
13 Взаємодія з державними органами		
14 Транспорт		

Контрольні питання

1 Визначення, сутність електронних державних послуг і їхні користувачі.

2 Державна політика у сфері надання адміністративних послуг.

3 Класифікація електронних державних послуг.

4 Стандартизація форматів опису електронних адміністративних послуг та адміністративних процесів.

5 Характеристики державних електронних послуг.

6 Фази реалізації електронних державних послуг.

7 Аналіз нормативно-законодавчої бази України у сфері адміністративних послуг.

- 8 Актуальність запровадження класифікації державних послуг.
- 9 Зарубіжний досвід з класифікації державних послуг.
- 10 Потенційні переваги електронних державних послуг та економія від їхньої реалізації.
- 11 Сутність електронного адміністративного регламенту.

Лабораторна робота 7. Аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду електронної демократії.

Мета роботи: вироблення і розвиток вмінь і навичок аналізу досягнень науки та узагальнення досвіду надання публічних послуг з використанням сучасних технологій електронного урядування.

Теоретичні відомості

Демократію гарантує лише найширша участь громадян, але поле для такої участі звужується через професіоналізацію державного управління. Прийняття важливих управлінських рішень посадовцями послаблює інтерес громадян до публічної політики, а зниження громадянської активності дає змогу посадовцям розширювати коло своїх повноважень і створює умови для зловживання владою [1].

Отже, демократія без життєвого простору для здійснення стає суто символічною замість того, щоб бути демократією участі. У символічно демократичному світі основна взаємодія між громадянином і владою здійснюється в обмеженому та офіційно врегульованому просторі виборчої кабінки, де перші користуються своєю владою протягом кількох секунд. Проте відразу після цього влада, легітимізована виборами, починає діяти через посередників і залишає громадян тільки спостерігачами. Громадяни, які відокремлюються від процесу вироблення політики і лише зрідка голосують за лідерів, мають такий слабкий зв'язок з демократією, що сам політичний процес стає здебільшого адміністративно-управлінським.

Ключове значення для громадського онлайн-простору матиме забезпечення придатних інструментів для консультацій і прийняття рішень. До списку інструментів мають увійти онлайн-бібліотеки, архіви та інформаційні дайджести; послуги посередництва; допомога в захисті прав; новинні групи; вебкімнати для експертних обговорень; механізми для підбиття підсумків за результатами дискусій.

Порядок виконання роботи

1 До рядка, відведеного для адреси, ввести адресу електронної системи місцевих петицій (<https://petition.e-dem.ua/>). Час пошуку залежить від швидкодії використовуваного каналу зв'язку. Ознайомитися зі змістом електронної системи місцевих петицій у розрізі п'яти міст України та провести порівняння. Результати оформити у вигляді таблиці 14.

Таблиця 14 – Електронна система місцевих петицій

Питання, розглядувані в петиціях	Місто				
	Харків	Львів	Одеса	Вінниця	Суми
1 Благоустрій міста, у тому числі					
- відновлення парків					
- впорядкування зовнішньої реклами					
2 Транспорт і дороги					
3 Бездомні тварини					
4 Стихійні смітники					
5 Підвищення прозорості місцевої влади					
6 Інше					

2 Ознайомитися зі змістом систем електронної демократії в розрізі п'яти країн і провести порівняння. Результати оформити у вигляді таблиці 15.

Таблиця 15 – Зміст систем електронної демократії у країнах

Зміст систем електронної демократії	Країна				
	Україна	2	3	4	5
1 Електронне законодавство в частині публікування нормативно-правових актів після їхньої реєстрації та прийняття					
2 Електронний суд					
3 Електронні звернення, консультації та анкетування					
4 Електронні портали, такі як «Електронна митниця» і «Вебпортал державних закупівель»					
5 Вебсайти органів влади					
6 Локальні портали адміністративних послуг					
7 Різноманітні онлайн ініціативи неурядових організацій					

Контрольні питання

1 Обґрунтуйте думку Е. Тоффлера про те, що з використанням комп'ютерів громадяни можуть вперше в історії взяти участь у виробленні власних політичних рішень.

2 Назвіть аналітичні концепції М. Хагена для розрізнення понять електронної демократії. Наскільки вони придатні для застосування в Україні?

3 Проаналізуйте цілі електронної демократії та інструменти їхнього забезпечення. Складіть рейтинг застосування інструментів е-демократії за центральними та місцевими органами влади, регіонами.

Лабораторна робота 8. Застосування технологій електронного урядування щодо процесів формування думки та волевиявлень.

Мета роботи: вироблення та розвиток вмінь і навичок аналізу застосування технологій електронного урядування щодо процесів формування думки та волевиявлень.

Теоретичні відомості

Одним з головних пріоритетів України є прагнення побудувати орієнтоване на інтереси людей, відкрите для всіх і спрямоване на розвиток інформаційне суспільство, у якому кожен міг би створювати і накопичувати інформацію та знання, мати до них вільний доступ, користуватися і обмінюватися ними, щоб надати можливість кожній людині повною мірою реалізувати свій потенціал, сприяючи суспільному і особистому розвитку та підвищуючи якість життя. Закон України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» однією з найважливіших особливостей нашого часу називає «перехід розвинутих країн світу від постіндустріального до інформаційного суспільства, що зумовлює необхідність упровадження інформаційно-комунікаційних технологій в усі сфери життєдіяльності».

Порядок виконання роботи

1 Заповнити таблицю 16.

Таблиця 16 – Моніторинг застосування технологій електронного урядування щодо процесів формування думки та волевиявлень

Показник	Персональні відеодзвінки через Інтернет	Селекторні наради	WEB-наради	IP- наради	Вебінари	Відео-конференції (приклад)
Можливість інтерактивної взаємодії						Так
Можливість контролю над отриманням інформації з боку споживачів						Нема
Подання інформації						Звук, зображення
Вид пошуку						Так
Гнучкість, тобто здатність, використовуючи засіб, охопити необхідний об'єм аудиторії (місцевий, регіональний, національний, міжнародний і т. д.)						Так

Контрольні питання

1 Сформулюйте визначення поняття «інформатизація суспільства» і розкрийте його зміст.

2 У чому специфіка застосування інформаційно-комунікаційних технологій у виборчому процесі?

3 Охарактеризуйте організаційні аспекти реалізації інформаційних виборчих технологій.

Лабораторна робота 9. Безпека в роботі в мережі Інтернет

Мета роботи: вироблення та розвиток вмінь і навичок аналізу безпеки в роботі в мережі Інтернет.

Теоретичні відомості

Інформаційна безпека держави — це стан її захищеності, при якому спеціальні інформаційні операції, акти зовнішньої інформаційної агресії, інформаційний тероризм, незаконне зняття інформації за допомогою спеціальних технічних засобів, комп'ютерні злочини та інший деструктивний інформаційний вплив не завдає суттєвої шкоди національним інтересам [5].

Відповідно до законодавства України поняття «інформаційна безпека» має таке визначення: *«стан захищеності життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави, при якому запобігається нанесення шкоди через неповноту, невчасність і невірогідність інформації, що використовується; негативний інформаційний вплив; негативні наслідки застосування інформаційних технологій; несанкціоноване поширення, використання, порушення цілісності, конфіденційності та доступності інформації».*

Виокремлюють три рівні забезпечення інформаційної безпеки:

- **рівень особи** (формування раціонального, критичного мислення на основі принципів свободи вибору);

- **суспільний рівень** (формування якісного інформаційно-аналітичного простору, плюралізм, багатоканальність отримання інформації, незалежні потужні ЗМІ, що належать вітчизняним власникам);

- **державний рівень** (інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності державних органів, інформаційне забезпечення внутрішньої і зовнішньої політики на міждержавному рівні, система захисту інформації з обмеженим доступом, протидія правопорушенням в інформаційній сфері, комп'ютерним злочинам).

Порядок виконання роботи

1 Визначити своє сприйняття цифрової нерівності одного з урядових порталів. Заповнити таблицю 17.

Таблиця 17 – Моніторинг цифрової нерівності при впровадженні системи електронного урядування

Напрямок	Цифрова нерівність				
	1	2	3	4	5
1 Економічний					
2 Культурний					
3 Освітній					
4 Соціальний					

Примітка – обрати одне, відмітити позначкою напроти потрібного.

2 Проаналізувати інформаційну безпеку п'яти урядових порталів, що були обрані в попередньому завданні. відповідно до показників таблиці 18. Заповнити таблицю «Інформаційна безпека у системі електронного урядування України»

Таблиця 18 – Аналіз інформаційної безпеки урядових порталів

Критерій моніторингу безпеки сайтів органів державної влади	Сайт органу державної влади			
	1	2	3	4
Намагання маніпулювати суспільною свідомістю, зокрема через поширення недостовірної, неповної або упередженої інформації				
Поширення культу насильства, жорстокості, порнографії				
Комп'ютерна злочинність і комп'ютерний тероризм				
Розголошення інформації, що є державною таємницею, а також конфіденційної інформації, що є власністю держави або спрямована на забезпечення потреб і національних інтересів суспільства і держави				
Поширення у світовому інформаційному просторі викривленої, недостовірної та упередженої інформації, що завдає шкоди національним інтересам України				
Зовнішні деструктивні інформаційні впливи на суспільну свідомість через засоби масової інформації, а також мережу Інтернет				
Деструктивні інформаційні впливи, спрямовані на підрив конституційного ладу, суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності України				
Прояви сепаратизму в засобах масової інформації, а також у мережі Інтернет за етнічною, мовною, релігійною та іншими ознаками				

Контрольні питання

- 1 Шифрування та дешифрування електронного документа.
- 2 Захищеність електронного цифрового підпису.
- 3 Використання електронної печатки.

Лабораторна робота 10. Впровадження та застосування електронного урядування в зарубіжних країнах

Мета роботи: проаналізувати впровадження та застосування електронного урядування в зарубіжних країнах.

Теоретичні відомості

За більш ніж півтора десятиліття з моменту практичного впровадження технологій електронного урядування в різних країнах накопичено певний досвід у цій сфері. Його раціональне використання дає змогу суттєво підвищити ефективність відповідних проєктів і заходів, а також уникнути негативних наслідків. При цьому звертається увага на вирішення проблем стандартизації, уніфікації та взаємодії національних систем електронного урядування з міжнародними.

Використовуючи досвід упровадження електронного урядування інших країн, необхідно насамперед виділяти його загальну частину, що охоплює світові тенденції, закономірності, принципи, підходи, методи створення та впровадження електронного урядування. Інша складова досвіду пов'язана зі специфікою країн, їхніми пріоритетами, специфікою розвитку, ресурсними можливостями тощо [6].

Ця складова потребує уважного дослідження і в жодному разі не може бути просто скопійованою та використаною в іншій країні.

Наприклад, для більшості країн однією з головних проблем було забезпечення сумісності різнорідних інформаційних систем, що створювались протягом багатьох років, за різними принципами, на різних технологічних платформах тощо.

Насамперед слід визначати базові моделі побудови е-уряду.

Електронний уряд будь-якої країни спрямований на вирішення таких взаємопов'язаних ключових **завдань**: забезпечення громадян і бізнесу ефективними засобами отримання різних е-сервісів; комплексне та вичерпне забезпечення державного апарату інформаційними ресурсами та

ефективними засобами прийняття управлінських рішень; надання адміністративних послуг на базі ІКТ; організація електронної взаємодії влади, громадян і бізнесу.

Залежно від пріоритетів цих завдань і формуються різні моделі електронного уряду.

Модель з пріоритетним забезпеченням держапарату ефективними засобами прийняття управлінських рішень і надання адміністративних послуг була покладена в основу побудови електронних урядів США, Канади, Мексики. На цій основі також будуються електронні уряди Росії, Молдови, Узбекистану.

У першій групі країн велика частка е-сервісів для населення та бізнесу почала надаватися недержавними установами і приватними структурами ще у 80-х роках минулого століття. У них широко використовується електронна комерція, державний апарат має високу технічну оснащеність, розвинуті телекомунікації.

Використання цієї моделі пострадянськими країнами виявилось недостатньо ефективним. Передусім це зумовлено низьким рівнем стану технічної оснащеності органів влади, структурою системи державного управління, високим рівнем бюрократії та корупції, недосконалою нормативно-правовою базою. Ці фактори стримують упровадження нових технологій. Україна має схожі економічні, політичні та соціальні проблеми.

Досвід простого копіювання моделей і методів розбудови е-урядування підтвердив його неефективність, оскільки не враховуються особливості розвитку України, її ресурсні можливості тощо. Тому побудова е-уряду за першою моделлю в Україні є ризикованою.

Найбільш прогресивною вважається модель максимального забезпечення рівня доступності до е-сервісів і контролю за владою. За цією моделлю будувалися електронні уряди в скандинавських країнах, Японії, Південній Кореї, Сінгапурі тощо. У цих країнах досягнуто високий рівень

відкритості інформації, більшість е-сервісів реалізовано через мобільні пристрої, громадяни беруть активну участь у прийнятті державних рішень [8].

Слід зазначити, що перехід до цієї моделі відбувався після реалізації моделі е-уряду першого типу. Головними умовами такого переходу став високий ступінь демократизації суспільства, прозорість діяльності влади, технологічна та соціальна готовність населення брати участь у державному управлінні. Особливо важливо те, що в зазначених країнах дуже низький рівень корумпованості влади та чітко побудовані правові відносини між владою, громадянами та бізнесом.

Для України і багатьох індустріально розвинутих країн, що через недостатні передумови не готові повністю перейти на другу модель, побудову електронного уряду доцільно здійснювати за перехідними моделями. Для більш стрімкого переходу до них застосовується системна державна політика, спрямована на збалансований розвиток шляхів надання е-сервісів та інформатизацію державних органів. При цьому поступово підвищується значення організації електронної взаємодії між владою, бізнесом і громадянами.

Перехід до другої моделі можливий шляхом поступового зміщення пріоритетів на реалізацію організаційно-технічних рішень, що забезпечують відповідні умови для життєдіяльності громадян та розвитку бізнесу.

Досвід електронного урядування доцільно проаналізувати на прикладі країн-лідерів за Індексом розвитку електронного уряду (E-government development index, EGDI) за 2020 рік.

Головна тенденція підтверджується щороку: до електронного уряду активно переходять країни з високим рівнем економічного розвитку. 20 світових лідерів розвитку очолила Південна Корея. Далі йдуть провідні економіки Європи: Нідерланди, Велика Британія, Данія і закривають п'ятірку лідерів США. Відмінності між лідерами абсолютно незначні,

оскільки останні два роки всі ці країни активно інвестували в національні e-Gov-технології практично за однією моделлю. Основним критерієм розвитку онлайн-сервісів електронних урядів став one-stop-shop portal, або портал «одного вікна».

Вважається, що портал е-уряду Південної Кореї посів перше місце завдяки численним мобільним застосуванням для облаштувань iPhone і Android і суцільному покриттю країни 3G-Інтернетом. Портал зібрав в одній точці 87 % усіх національних і місцевих послуг – це кращий світовий результат. Кожен громадянин може налаштувати e-government під власні особисті потреби і завжди мати доступ до нього через мобільні застосування. При цьому створено повноцінну систему електронного навчання і онлайн-біржу праці [3].

Південна Корея зробила перші кроки у формуванні електронного уряду наприкінці 1980-х років. Тоді уряд вирішив використати ІКТ для максимального підвищення ефективності своїх дій. З цією метою було створено п'ять національних баз даних у сфері державного управління, фінансів, освіти і науки, національної оборони та безпеки, після чого започатковано державний проєкт зі створення інформаційної мережі.

Тоді ж, наприкінці 1990-х років, був прийнятий основний закон про план інформатизації, зокрема було розроблено сім систем управління в таких сферах: соціальне забезпечення, поштові послуги, метеорологія, перевезення вантажів і захист інтелектуальних прав. Була створена офіційна інтернет-сторінка уряду, переведена в електронний формат діяльність податкових і митних органів, система держзакупівель, введені в дію електронна система видачі паспорта і система з запобігання шахрайству на ринку нерухомості.

На початку 2000-х років почалося формування інфраструктури електронного уряду в сучасному вигляді, а також реалізація 11 ключових ініціатив. Метою цих ініціатив було підвищити рівень загальнодержавних

послуг для громадян і приватних підприємств, ефективність управління і створити інфраструктуру для е-уряду.

З 2003 року розпочався другий етап будівництва електронного уряду: під контролем спеціального державного комітету реалізується вже 31 проєкт.

ООН зазначає, що 59 % урядових структур Південної Кореї перейшло на вищий рівень процесу еволюції електронного уряду. Особливої уваги заслуговують такі моменти.

Електронна митна служба Південної Кореї (UNI-PASS) зайняла перше місце у світі за здійснення 100 % експортно-імпортних процедур онлайн. При цьому скорочено тривалість операцій з експорту більш ніж на 1 день, які тривають до 2 хв, а з імпорту – з 2,5 до 1,5 год. Річна економія по мережі митної обробки становить до 2,5 млрд дол.

Електронна система закупівель KONEPS (Korea Online E-Procurement System) забезпечує обробку всіх процедур торгів у режимі онлайн: Інтернет-торги при купівлі товарів через Інтернет становлять 99,6 %; користувачами системи є 170 тис. підприємств і 35 тис. установ; відкрита вся інформація про державні тендери; реєстрація для торгів по всіх установах і підготовка конкурсної документації здійснюються за один день у режимі онлайн; річна економія становить 4,5 млрд дол., скорочення часу торгів – від 4 год до 1 хв; інформація про ставки і контрактна інформація доступні онлайн; перевірка обробки закупівель виконується в режимі реального часу.

При вивченні та аналізі зарубіжного досвіду електронного урядування цінною є ідентифікація всіх найбільш значущих компонентів інформаційно-технологічної інфраструктури е-уряду. Узагальнювати цей досвід слід з погляду класифікацій структур і їхніх елементів, варіантів реалізації різних елементів структур, вироблення варіантів подання еталонної моделі електронного уряду.

На особливу увагу заслуговують питання, пов'язані з організаційними механізмами управління проектами створення електронного уряду, юридичними аспектами реалізації електронних урядів, інформаційними системами, використовуваними для надання публічних послуг (охорона здоров'я, освіта, соціального захисту, ліцензування тощо).

Важливим компонентом у цьому напрямі є необхідність досліджень попиту на електронні урядові послуги і сервіси електронного уряду з боку громадян і виявлення основних цільових груп, максимально готових до сприйняття таких послуг.

Порядок виконання роботи

1 Заповнити таблицю 19.

Таблиця 19 – Основні документи світового впровадження електронного урядування

Документ	Рекомендації щодо впровадження і розвитку е-урядування
Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи (2004) з питань е-урядування, прийнята 15.12.2004 р.	
Окінавська хартія глобального інформаційного суспільства, прийнята лідерами країн G8, 22.07.2000 р.	
Директива Європейського парламенту «Про систему електронних підписів, що застосовуються в межах Співтовариства», прийнята 13.12.1999 р.	
Типовий закон ЮНІСІТРАЛ «Про електронні підписи», прийнятий Комісією ООН 05.07.2001 р.	
Декларація про європейську політику в галузі нових інформаційних технологій, прийнята Комітетом міністрів Ради Європи 06.05.1999 р.	

2 Заповнити таблицю 20.

Таблиця 20 – Світовий досвід впровадження електронного урядування

Країна	Історія впровадження електронного урядування	Правові засади діяльності електронного уряду	Електронне урядування на загальнодержавному й місцевому рівні. Послуги електронного уряду	Стратегія електронного урядування

Контрольні питання

1 Впровадження та застосування електронного урядування в Південній Кореї.

2 Впровадження та застосування електронного урядування в Нідерландах.

3 Впровадження та застосування електронного урядування у Великій Британії.

4 Впровадження та застосування електронного урядування в Данії.

5 Впровадження та застосування електронного урядування в США.

Лабораторна робота 11. Нормативно-правове забезпечення е-урядування в Україні.

Мета роботи: отримати практичні навички з організаційно-правового забезпечення електронної комерції.

Теоретичні відомості

Сучасне законодавство України, безпосередньо пов'язане з упровадженням і використанням технологій електронного урядування, нараховує кілька десятків нормативно-правових актів. При цьому електронне урядування розглядається здебільшого не як окрема сфера, а як складова сфери інформатизації. Крім того, існує багато нормативно-правових актів законодавства різного рівня - від законів, указів Президента, постанов і розпоряджень Кабінету Міністрів України до відомчих актів, що опосередковано впливають на електронне урядування. Але впровадження технологій електронного урядування можна забезпечити тільки в рамках реформування на сучасних засадах всієї системи державної влади. Само ж завдання розбудови системи державної влади в Україні є масштабним, що потребує значного часу та ресурсів [5].

Нормативно-правова база щодо впровадження електронного урядування в нашій країні в останні роки суттєво розширилася. Існує кілька десятків основних нормативно-правових актів, так чи інакше пов'язаних з тематикою інформатизації та електронним урядуванням зокрема.

Ще на початку незалежності завдяки наявності в Україні одного з провідних світових центрів кібернетики народилася ідея загального системного підходу до вирішення проблеми створення інформаційного суспільства, визначення державної політики інформатизації, створення інформаційної інфраструктури. Ще в 1993 року Указом Президента України було поставлене завдання щодо розроблення основних напрямів національної програми інформатизації України [9].

Концептуальні засади державної політики у сфері інформатизації, розвитку інформаційного суспільства та електронного урядування визначено у низці таких законодавчих актів, як Закони України:

- «Про основні засади розбудови інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» (2007);
- «Про інформацію» (2011);
- «Про Національну програму інформатизації» (1998);

- «Про доступ до публічної інформації (2011);
- «Про захист персональних даних» (2011);
- «Про адміністративні послуги» (2012);
- «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» (1994);
- «Про електронний документ та електронний документообіг» (2004);
- «Про електронний цифровий підпис» (2004);
- «Про захист персональних даних» (2011);
- «Про національну інфраструктуру геопросторових даних» від 13 квітня 2020 р. № 554-ІХ та інші.

Цими та іншими законодавчими актами визначено головну мету, принципи, основні завдання, шляхи вирішення проблем, завдання та функції органів влади, механізми взаємодії їх між собою та суспільством, громадянами та бізнесом тощо.

Порядок виконання роботи

1 Ознайомитися зі змістом основних нормативно-правових актів, що регламентують процеси формування та розвитку е-урядування та проаналізувати їхні базові положення. Результати роботи оформити у вигляді таблиці 21.

Таблиця 21 – Регламентация сфери е-урядування

Номер з/п	Аспект діяльності, що підлягає регламентуванню	Нормативний акт	Короткий зміст
1	2	3	4
1		Указ Президента України «Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні» від 31.07.2000 р. № 928/2000	

Продовження таблиці 21

1	2	3	4
2		Указ Президента України «Про додаткові заходи щодо забезпечення відкритості у діяльності органів державної влади» від 41.08.2002 р. № 683/2002	
3		Постанова Кабінету Міністрів України «Про Порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади» від 04.01.2002 р. № 3	
4		Постанова Кабінету Міністрів України «Про заходи щодо створення електронної інформаційної системи «Електронний Уряд» від 24.02.2003 р. № 208	
5		Закон України «Про телекомунікації»	
6		Закони України «Про електронні документи і електронний документообіг», «Про електронний цифровий підпис» від 22.05.2003 р.	
		Закон України «Про електронний цифровий підпис» від 22.05.2003 р.	
7		Указ Президента України «Про першочергові завдання щодо впровадження новітніх інформаційних технологій» від 20.10.2005 р. № 1497	
8		Закон України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» від 09.01.2007 р.	

Продовження таблиці 21

1	2	3	4
9		Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження Плану заходів з виконання завдань, передбачених Законом України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» від 15.08.2007 р. № 653	
10		«Про національну інфраструктуру геопросторових даних» від 13.04.2020 р. № 554-IX	

Контрольні питання

1 Які основні нормативно-правові акти регламентують процеси формування та розвитку е-урядування?

2 Базові положення нормативно-правових актів, що регламентують процеси формування та розвитку е-урядування.

4 ЗАВДАННЯ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧАМИ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

4.1 Завдання

При виконанні контрольної роботи здобувачі заочної форми навчання висвітлюють три теоретичних питання за переліком і таблицею 22.

Перелік питань для виконання контрольної роботи

- 1 Головні принципи побудови інформаційно-технічної інфраструктури.
- 2 Системи електронних платежів.
- 3 Оцінювання та контроль за діяльністю органів влади та місцевого самоврядування з боку суспільства і бізнесу за допомогою технологій електронного урядування.
- 4 Телекомунікаційні та інформаційно-комунікаційні системи.
- 5 Нормативно-правове забезпечення доступу до публічної інформації в Україні: стан і проблеми.
- 6 Базові модулі електронного урядування в західних країнах: G2G – government to government, G2B – government to business, G2C – government to citizens.
- 7 Єдиний інформаційний простір як сукупність стандартизованих технологій.
- 8 Вимоги до сучасних систем електронного документообігу.
- 9 Зміст етапів становлення електронного урядування в Україні.
- 10 Завдання державної політики у сфері державних електронних інформаційних ресурсів.
- 11 Базові нормативно-правові акти у сфері е-управління та інформатизації в Україні.
- 12 Нормативно-правове забезпечення впровадження електронного уряду.
- 13 Електронний документообіг як технологічна основа взаємодії органів державної влади і місцевого самоврядування, громадян і бізнесу в умовах електронного урядування.
- 14 Організаційні та технологічні засади е-урядування.

15 Теоретичні засади електронного урядування: теорії нового державного менеджменту, політичних мереж.

16 Економічні аспекти впровадження і функціонування електронного уряду.

17 Географічні інформаційні системи (ГІС) у державному управлінні та місцевому самоврядуванні.

18 Поняття інформаційного суспільства.

19 Основні підходи та моделі побудови електронного уряду.

20 Системи оцінювання розвитку інформаційного суспільства та електронного урядування.

21 Електронна демократія: поняття і сутність.

22 Інформаційна безпека в електронному урядуванні.

23 Електронний парламент.

24 Електронний уряд і електронне урядування: поняття і сутність.

25 Електронне звернення громадян.

26 Базові підходи й моделі побудови електронного уряду.

27 Основні функції порталу органу державної влади.

28 Електронні вибори як елемент представницької демократії.

29 Стан національних електронних інформаційних ресурсів в Україні та тенденції їхнього розвитку.

30 Електронне урядування та протидія корупції.

31 Основні причини виникнення цифрової нерівності в суспільстві.

32 Механізм електронного цифрового підпису.

33 Захист персональних даних в Україні: стан і перспективи.

34 Проблеми інтеграції інформаційного простору України до світової інформаційної спільноти.

35 Електронний документообіг як основа діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування.

36 Упровадження елементів електронного управління в Україні.

37 Адміністративна послуга: поняття, головні ознаки, принципи надання, різновиди.

38 Головні принципи гарантування інформаційної безпеки.

39 Аналітичні документи, що застосовуються в публічному управлінні.

40 Головні завдання нормативно-правового регулювання е-урядування.

41 Електронні адміністративні послуги: базові поняття, сутність.

42 Інформаційна безпека в системі електронного урядування.

43 Досвід Великої Британії, США, Канади та ЄС щодо побудови порталів органів влади.

44 Інформаційний простір: поняття і основні компоненти.

45 Роль інформації в державному управлінні та місцевому самоврядуванні.

46 Нормативне забезпечення комплексного захисту інформації в інформаційних системах.

47 Портал державних послуг.

48 Електронні ідентифікаційні карти.

49 Прикладні системи, що забезпечують окремі сервіси та послуги е-уряду.

50 Головні функції інтернет-порталу органу державного управління.

51 Критерії оцінювання якості та стандартів надання адміністративних послуг в Україні та країнах Європейського Союзу.

52 Головні функції інтернет-порталу органу державного управління.

53 Модель і стратегії державного управління в умовах інформаційного суспільства та електронного урядування.

54 Класифікація електронних інформаційних ресурсів.

55 Глобальні комп'ютерні мережі: базові поняття, принципи функціонування.

56 Головні причини виникнення цифрової нерівності в суспільстві.

57 Особливості побудови порталів органів влади у світі.

58 Інформаційні ресурси органів державної влади та місцевого самоврядування.

59 Органи державної влади, що забезпечують загальну координацію політики та практичної діяльності на стратегічному рівні у сфері ІКТ й е-урядування в Україні.

60 Унікальні персональні номери як засіб ідентифікації громадян.

Таблиця 22 – Відповідність варіантів і номерів питань

Варіант за списком	Номер питання
1,21	1, 2, 3
2,22	4, 5, 6
3,23	7, 8, 9
4,24	10, 11, 12
5,25	13, 14, 15
6,26	16, 17, 18
7,27	19, 20, 21
8,28	22, 23, 24
9,29	25, 26, 27
10,30	28, 29, 30
11,31	31, 32, 33
12,32	34, 35, 36
13,33	37, 38, 39
14,34	40, 41, 42
15,35	43, 44, 45
16,36	46, 47, 48
17,37	49, 50, 51
18,38	52, 53, 54
19,39	55, 56, 57
20,40	58, 59, 60

4.2 Вимоги до оформлення та захисту контрольної роботи

Контрольна робота здобувачів заочної форми навчання виконується на стандартних аркушах формату А4 обсягом не більше 12 аркушів, має відповідати встановленим вимогам і містити таку інформацію:

- титульний аркуш – варіант здобувача;
- другий аркуш – інформація про зміст контрольної роботи і заповнений штамп;
- далі – стислі відповіді на поставлені теоретичні питання з посиланнями на джерела, використані під час дослідження;
- останній аркуш – список літератури.

Робота вважається допущеною до захисту за умов, якщо вона:

- оформлена за встановленими вимогами та відповідає варіанту;
- містить усі відповіді на поставлені питання;
- містить перелік літератури, використану для виконання контрольної роботи;
- подається до захисту на електронному носії та в паперовому вигляді.

Робота вважається захищеною за умов, якщо здобувач вільно володіє основними поняттями з курсу «Електронне урядування».

5 РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Метою самостійної роботи здобувача (СРС) є забезпечення засвоєння в повному обсязі навчальної програми шляхом свідомого закріплення, поглиблення та систематизації набутих теоретичних знань, а також опанування навичок роботи з навчальною та науково-методичною літературою, вміння вільно орієнтуватися в інформаційному просторі. СРС є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом під час позааудиторної навчальної роботи і його творчого застосування в майбутній професійній діяльності.

Перелік теоретичних питань, що виносяться на самостійне опрацювання здобувачами

- 1 Концептуальні засади єдиної архітектури та інформаційно-технологічної інфраструктури електронного урядування.
- 2 Складові інформаційно-технологічної інфраструктури електронного урядування.
- 3 Системи інформаційних ресурсів в електронному урядуванні.
- 4 Основи програмно-технічного забезпечення електронного урядування.
- 5 Електронний документообіг у діяльності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування.
- 6 Інформаційно-технологічні аспекти запровадження електронного документообігу.
- 7 Організаційні та правові аспекти запровадження електронного документообігу в систему державного управління.
- 8 Електронний цифровий підпис.
- 9 Системи електронного документообігу.
- 10 Захист інформації в електронному урядуванні.
- 11 Електронні державні (муніципальні) послуги: поняття, характеристики, класифікація, стандарти форматів опису.
- 12 Організаційно-управлінські засади реалізації електронних послуг органів державної влади та органів місцевого самоврядування.
- 13 Розроблення та впровадження порталів послуг органів влади.
- 14 Технології створення порталів послуг органів влади.
- 15 Надання електронних державних (муніципальних) послуг в Україні на центральному, регіональному та місцевому рівнях.
- 16 Концептуальні основи організаційних комунікацій.
- 17 Менеджмент комунікацій у системі електронного урядування.

18 Інформаційний маркетинг як сучасна філософія ринкової економіки.

19 Маркетинг послуг у системі електронного урядування.

20 Стан розвитку е-демократії у світі та Україні.

21 Концепції електронної демократії.

22 Сутність та сучасні форми електронної демократії.

23 Зарубіжний досвід розвитку електронної демократії.

24 Інформаційні виборчі технології.

25 Правові засади використання інформаційних виборчих технологій в Україні.

26 Основні види інформаційних виборчих технологій і форми їхньої реалізації.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- 1 Амосов О. Ю., Гордієнко Л. Ю., Ющенко Н. В. Сучасні рейтингові оцінки розвитку електронного урядування та інформаційного суспільства. *Теорія та історія державного управління*. 2020. № 60. С.13–27.
- 2 Дубов Д. В., Дубова С. В. Основи електронного урядування. Київ: Центр навчальної літератури, 2017. 176 с.
- 3 Електронне урядування та електронна демократія: навч. посіб. / за заг. ред. А. І. Семенченка, В. М. Дрешпака. Київ, 2017. Ч. 1-15.
- 4 Електронне урядування: підручник / авт. кол.: А. І. Семенченко, Н. В. Грицяк, О. Б. Кукарін та ін.; за заг. ред. Н. В. Грицяк, А. І. Семенченка. Київ: НАДУ, 2016. 128 с.
- 5 Клімушин П. С. Стратегії та механізми електронного урядування в інформаційному суспільстві: монографія. Харків: Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2016. 524 с.
- 6 Клименко І. В., Линьов К. О. Технології електронного урядування. Київ: Центр сприяння інституційному розвитку державної служби, 2018. 192 с.
- 7 Орлова Н., Мохова Ю. Європейські орієнтири цифрових трансформацій у електронному урядуванні. *Наукові перспективи*. 2021. № 7 (13). С. 97–106.
- 8 Орлова Н. С., Бурик З. М. Державна інформаційна політика в Україні в сфері охорони здоров'я. *Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління*. 2021. № 2. С. 233–242.
- 9 Чукут, С. А., Загвойська, О. В., Цимбаленко, Я. Ю. Основи електронного урядування. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 268 с.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до лабораторних робіт, самостійної та контрольної робіт з дисципліни
«ЕЛЕКТРОННЕ УРЯДУВАННЯ»

Відповідальний за випуск Крихтіна Ю. О.

Редактор Ібрагімова Н. В.

Підписано до друку 22.03.2023 р.

Умовн. друк. арк. 2,0. Тираж . Замовлення № .

Видавець та виготовлювач Український державний університет залізничного транспорту,
61050, Харків-50, майдан Фейербаха,7.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6100 від 21.03.2018 р.